

Geert de Groot, programmamanager Deltaplan, Agrarisch Waterbeheer (DAW, LTO).

Verbetering grondwaterkwaliteit nitraat in belangrijke fase

'Het wordt spannend of we de norm voor nitraatuitspoeling halen'

In de Landelijke Bestuursovereenkomst Aanpak Nitraat is eind 2017 afgesproken in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden de concentratie van nitraat terug te dringen tot onder de 50 mg/l in het uitspoelingswater uit de wortelzone. Eind juni komen Rijk, Interprovinciaal Overleg, Land- en Tuinbouw Organisatie en Vewin samen om te beoordelen of er voldoende perspectief is of dit gaat lukken. Belangrijk voor de drinkwaterwinning én voor 'Brussel'.

'Het wordt spannend.'

Uit een rapportage van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) is gebleken dat in 34 grondwaterbeschermingsgebieden de nitraatuitspoeling dermate groot is dat de concentratie nitraat in het grondwater boven de vastgestelde norm ligt. Bij deze grondwaterwinningen, waar water opgepompt wordt om drinkwater van te maken, wordt nu te veel nitraat aangetroffen. Zandgrond en löss in de bodem blijken bij deze winningen de grote

gemene deler. Dat maakt dat de nitraatproblematiek actueel is in de provincies Limburg, Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel en Drenthe. Om het probleem bij de wortel aan te pakken, hebben het Rijk (vertegenwoordigd door de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en van Infrastructuur en Waterstaat), LTO (met drie regionale organisaties), Vewin (met vier betreffende drinkwaterbedrijven) en IPO (met vijf provincies) in 2017 een be-

stuursovereenkomst getekend, met als doel de uitspoeling van meststoffen in de ondiepe bodem tot onder de Brusselse norm van 50 mg/l terug te dringen.

Boeren beslissen zélf

De landelijke bestuursovereenkomst is inmiddels per provincie geborgd in vijf regionale uitvoeringsovereenkomsten tussen de betreffende provincie, de betreffende regionale LTO- eenheid en het betrokken drinkwaterbedrijf. Deze worden uitgevoerd door samen met boeren te kijken naar maatregelen die geschikt zijn om nitraatuitspoeling in het gebied terug te dringen en die ook goed aansluiten bij de bedrijfsvoering van de boer.

‘De landelijke bestuursovereenkomst geeft suggesties voor algemene maatregelen per teelt en per bedrijfsoort. Maar belangrijker is dat we in gesprek gaan met boeren. Wij geloven dat het duurzamer is om boeren zélf te laten beslissen over maatregelen, dan dat er regels worden opgedrongen die vervolgens moeten worden gehandhaafd. Deze aanpak is spannend, zeker gezien de korte tijd waarin we de doelen moeten halen.’

Aan het woord is Geert de Groot. Als programmamanager Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) bekommert hij zich niet alleen over deze bestuursovereenkomst. Sinds 2013 spant het DAW – een initiatief van LTO en de Unie van Waterschappen – zich in om samen met de boeren de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater én het oppervlaktewater te verbeteren, en zo bij te dragen aan het halen van de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en het verminderen van bedrijfsschade als gevolg van te droge of te natte omstandigheden.

Individueel advies

‘In het DAW gaat de aandacht uit naar de volle breedte van de wateropgave; we helpen dus boeren met het verbeteren van de water- en bodemtoestand op en rond hun bedrijf. Juist omdat veel doelen in elkaar grijpen, is de dialoog met de boer erg belangrijk. Boeren zijn professionals, ze zijn vakbekwaam, maar het ontbreekt hun veelal aan voldoende kennis van effectieve handelingsperspectieven als het gaat om de bovenbeschreven opgaven. Ons antwoord: groepsgewijs of individueel advies gericht op duurzaam bodembeheer voor elke boer die wil meedoen. Deze aanpak volgen we ook bij de bestuursovereenkomst nitraat in grondwaterbeschermingsgebieden. En dan laten de adviseurs het niet bij een lijst met tips! We begeleiden de boeren met bodem- en bemestingsadviezen via de trits van plan-do-check-act. En we zien daar mooie resultaten van. Boeren zien voordelen van die individuele advisering bijvoorbeeld in de verbetering van hun bedrijfsprocessen en daarmee ook vaak de vergroting van opbrengst. Die dialoog en de vrijwillige, maar niet vrijblijvende, medewerking zijn pure winst op vele vlakken.’

Deelname per areaal

Wat de drinkwatersector bijzonder interesseert, is de voortgang van de bestuursovereenkomst als het gaat om de verminderde uitspoeling. *Hoe staat het daarmee?* De Groot: ‘Het doel is helder: verbetering van de grondwaterkwaliteit door het terugdringen van de nitraatuitspoeling. Maar de vraag beantwoorden of we dat doel gaan halen, is niet zo eenvoudig. We zijn gestart met het vertrekpunt dat per ge-

Een bodemadviseur van ZLTO geeft uitleg aan een groep studenten.

bied rond de 80% van het landbouwareaal minimaal moet meedoen. In een aantal gebieden is de deelname meer dan 80%, in andere gebieden doet meer dan de helft van het areaal mee, maar er zijn ook gebieden waar de deelname nog verder achterblijft. Het wordt voor sommige gebieden dus spannend of het doel gehaald kan worden. We blijven voortdurend alert op potentiële nieuwe deelnemers. Op basis van deze deelnamepercentages brengen experts momenteel met modelberekeningen de verwachte resultaten van de maatregelen van de boeren in kaart. Hun bevindingen worden rond april-mei bekend.’

Nog ongewis

Naast deelnemerspercentages en expertberekeningen is de derde indicator die aangeeft of de doelen gehaald worden het meten van de grondwaterkwaliteit; de meetuitslagen van elk gebied moeten trends zichtbaar maken. ‘De eerste meting, de nulmeting, is reeds gedaan. Eén enkele meting geeft weliswaar een getal, maar geeft weinig informatie. Pas bij de derde of vierde meting kunnen we echt zeggen of en hoe snel de uitspoeling daalt. Ik ben eerlijk: het wordt spannend, want de termijn waarop we dit moeten bewijzen is kort. Tegelijkertijd geloof ik in deze aanpak; ik durf te stellen dat we in meer dan de helft van de gebieden op korte termijn onder de norm van 50 mg/l nitraat zullen komen en blijven. Maar het is nog ongewis hoe in juni het Landelijk Bestuurlijk Overleg gaat oordelen over de gebieden waarvan we dit nog niet met zekerheid kunnen zeggen en we dus meer tijd nodig hebben. Dit dossier is en blijft de komende tijd spannend, maar ook voor de lange termijn ben ik positief gestemd.’

Zo kunnen we óók de uitspoeling helpen verminderen

We moeten volgens Geert de Groot naast de individuele maatregelen per boerenbedrijf ook de ruimte benutten voor bredere samenwerking met andere partijen op gebiedsniveau. Ook met bijvoorbeeld deze initiatieven wordt het halen en behouden van de norm haalbaarder:

- met slimmer oppervlaktewaterbeheer (minder fluctuaties tussen nat en droog) in samenwerking met de waterschappen;
- strengere eisen voor eenjarige pacht met betrekking op duurzaam bodembeheer;
- inzet ruilverkaveling anno 2020: de juiste boer op de juiste plek.